

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра світової економіки

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Інвестиційна привабливість національних виробників на міжнародному ринку капіталу

(на матеріалах Асоціації «Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати (ICC Ukraine)», м. Київ)

Студентки 2 курсу, 1 мз групи,
спеціальності 051 «Економіка»
спеціалізації «Міжнародна
економіка»

_____ *підпис*

Теліпко
Маргарити
Григорівни

Науковий керівник
кандидат економічних наук,
професор

_____ *підпис*

Кудирко
Людмила
Петрівна

Гарант освітньої
програми
кандидат економічних наук,
професор

_____ *підпис*

Кудирко
Людмила
Петрівна

Київ 2021

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ I. Теоретичні засади дослідження міжнародної інвестиційної привабливості національного бізнесу	8
1.1. Аналіз теоретичних підходів щодо змісту та чинників міжнародної інвестиційної привабливості національного бізнесу	8
1.2. Стан та тенденції розвитку міжнародних ринків капіталу.....	16
Розділ II Аналіз рівня привабливості українських виробників для інвесторів-нерезидентів	24
2.1 Оцінка показників залучення міжнародного прямого іноземного капіталу в економіку України.....	24
2.2 Аналіз чинників, що визначають рівень міжнародної інвестиційної привабливості України.....	32
Розділ III Напрями підвищення міжнародної інвестиційної привабливості українських підприємств	41
3.1 Резерви підвищення міжнародної інвестиційної привабливості українських виробників	41
3.2 Застосування сценарного підходу для оцінки ефективності запропонованих заходів.....	47
Висновки	54
Список використаних джерел	56

АНОТАЦІЯ

Теліпко М. Г. Інвестиційна привабливість національних виробників на міжнародному ринку капіталу

Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 051 «Економіка», спеціалізацією «Міжнародна економіка», Київський національний торговельно-економічний університет, 2021.

Випускна кваліфікаційна робота містить теоретико-методичні засади дослідження міжнародної інвестиційної привабливості національного бізнесу та обґрунтовані пропозиції щодо підвищення рівня привабливості українських виробників для інвесторів-нерезидентів.

Проведено ґрунтовний аналіз впливу факторів зовнішнього середовища на інвестиційну привабливість, оцінку результативності залучення прямих іноземних інвестицій в українські підприємства. Сформульовано пропозиції щодо механізму стимулювання залучення інвестицій до України.

Ключові слова: інвестиції, інвестори, міжнародний ринок капіталу, інвестиційна привабливість, виробники, конкурентоспроможність, сталий розвиток.

ANNOTATION

Telipko M.

Investment attractiveness of national producers in the international capital market

Graduation qualification work for a master's degree in specialty 051 "Economics", specialization "International Economics", Kyiv National University of Trade and Economics, 2021.

The final qualification work contains theoretical and methodological studies of the international investment attractiveness of national business and substantiated proposals to increase the level of attractiveness of Ukrainian producers for non-resident investors.

A thorough analysis of the impact of environmental factors on investment attractiveness, evaluation of the effectiveness of attracting foreign direct investment in Ukrainian enterprises. Proposals for a mechanism to stimulate investment in Ukraine have been formulated.

Key words: investments, investors, international capital market, investment attractiveness, producers, competitiveness, sustainable development.

ВСТУП

Актуальність теми. На сучасному етапі економічного розвитку України гостро постає питання активізації інвестиційних процесів в країні для підвищення її репутації на міжнародній арені, а також для інтеграції України в світове економічне співтовариство. Тому пріоритетними завданнями уряду в процесі розробки заходів економічного розвитку України має бути стимулювання інвестиційної діяльності та створення сприятливого інвестиційного середовища [3].

Водночас, коли підприємствам бракує власних коштів використовуються застаріле обладнання та технології, перед самими підприємствами постає питання залучення інвестицій, які виступають основним важелем розвитку та розширення виробництва підприємства. Однак, сучасним ринковим умовам притаманна гостра конкуренція за обмежені інвестиційні ресурси і оцінка інвестиційної привабливості підприємства стає актуальним питанням перед інвесторами при прийнятті рішень щодо вкладання коштів в суб'єкт господарювання для забезпечення їх раціонального використання та отримання доходу у майбутньому.

У сучасній теорії інвестування розглядається значна кількість підходів щодо оцінки інвестиційної привабливості підприємства, які передбачають застосування різних методів та методик на основі аналізу його фінансово-господарської діяльності. Проте, існуючі підходи мають свої особливості застосування і не завжди є релевантними для окремих підприємств. Відтак, постає питання актуальності дослідження існуючих методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості підприємства.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження різноманітних аспектів регулювання інвестиційної діяльності, знайшло відображення у наукових працях та публікаціях таких вітчизняних і зарубіжних учених, як О. Барановський [11], І. Бланк [3], В. Близнюк [4], О. Гаврилюк [7], І. Піддубний [8], В. Геєць [9], Б. Пасхавер [10], О. Ястремська [11], а також Д.

Даннінг [13], М. Портер [12], Ф. Мьоллерс [7], Д. Норт [9]. Разом з тим наразі більш глибокого дослідження потребують визначення проблем; розробка заходів для покращення інвестиційної привабливості України.

Мета випускної кваліфікаційної роботи – розкрити теоретичні засади міжнародної інвестиційної привабливості національного бізнесу та обґрунтувати пропозиції щодо підвищення рівня привабливості українських виробників для інвесторів-нерезидентів.

Для досягнення поставленої мети було виконано такі **дослідницькі завдання**:

- узагальнення теоретичних підходів щодо змісту та чинників міжнародної інвестиційної привабливості підприємств;
- аналіз новітніх тенденцій розвитку міжнародних ринків капіталу;
- проведення оцінки показників залучення міжнародного прямого іноземного капіталу в економіку України;
- аналіз чинників, що визначають рівень міжнародної інвестиційної привабливості України;
- пошук резервів підвищення міжнародної інвестиційної привабливості українських виробників;
- оцінка ефективності заходів спрямованих на підвищення інвестиційної привабливості.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення інвестиційної привабливості національного бізнесу на міжнародному ринку капіталу.

Предметом дослідження є умови, фактори та практичний інструментарій підвищення інвестиційної привабливості українських підприємств на міжнародному ринку капіталу.

Методи дослідження. В процесі виконання випускної кваліфікаційної роботи було використано як загальнонаукові, так і спеціальні методи: індукції та дедукції, аналізу та синтезу, компаративного аналізу,

статистичні та економіко-математичні методи. Обробку даних проведено з використанням програмного забезпечення Microsoft Excel.

Джерельну базу становлять монографічні та публіцистичні дослідження вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, статистичні матеріали Державної служби статистики України, МВФ, Світового Банку, Інтернет-ресурси.

Апробація роботи. Робота пройшла апробацію шляхом підготовки до друку та публікації статті Теліпко М. Методичні підходи до оцінки міжнародної інвестиційної привабливості національного бізнесу //Modern Relations hips in the World Economy : зб. наук. ст. студ./ відп. ред. Г.В. Дугінець – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. – 242 с.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, які містять у своєму складі підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Розділ I. Теоретичні засади дослідження міжнародної інвестиційної привабливості національного бізнесу.

1.1. Аналіз теоретичних підходів щодо змісту та чинників міжнародної інвестиційної привабливості національного бізнесу

Ключовим індикатором привабливості підприємств для міжнародних інвесторів є однойменний показник - інвестиційна привабливість підприємства.

За допомогою оцінки інвестиційної привабливості можна визначити поточний фінансовий стан суб'єкта господарювання, визначити перспективи його розвитку, а також залучити інвестиції у необхідних обсягах для отримання позитивного ефекту у майбутньому від освоєного залученого капіталу [1].

Проблематика залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в національну економіку активно розробляється вітчизняними та зарубіжними науковцями, особливо в контексті аналізу та оцінки інвестиційної привабливості, формування передумов активізації міжнародної інвестиційної діяльності в національній економіці. В роботах Бланка І.О., Гриньової В.М., Майорової Т.М., Пересади А.А. запропоновано методики оцінки інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості об'єктів інвестування на різних рівнях економічної системи. Фахівцями з регіональної економіки активно розробляються проблеми інвестиційного потенціалу регіонів, їх привабливості для іноземних інвесторів. Тому проблематика міжнародної інвестиційної привабливості має ґрунтовні напрацювання при вивченні міжнародних інвестиційних процесів на мікро, мезо- та макрорівнях економічної системи.

На теперішній час різні науковці не дають єдиного визначення сутності інвестиційної привабливості, бо кожен з учасників, який

безпосередньо стосується процесу інвестування вкладає в інвестиційну привабливість власне тлумачення. Проте, досліджувані трактування мають спільні риси.

Важливою передумовою забезпечення динамічного розвитку національної економіки України є її інтеграція у міжнародний фінансовий простір, що відповідає сучасним тенденціям глобалізації та необхідності поглиблення зовнішньоекономічних відносин країни з іншими державами світу. В першу чергу, це стосується проголошеного курсу на інтеграцію до Європейського Союзу, що має забезпечити поступову інтеграцію національної економіки до світової економічної системи, а відтак і підвищення глобальної конкурентоспроможності за умови ефективного та виваженого державного регулювання.

Фінансова сфера за рівнем глобалізації стоїть на першому місці серед інших сфер національних економік. Всі учасники ринку – уряди, банки, біржі, фінансові установи, інвестори та позичальники відчують на собі вплив факторів та чинників фінансової глобалізації.

У найширшому сенсі фінансова глобалізація – це ідеологія, політика та практика об'єднання національних грошових систем через їх заміщення «світовими грошима» [3].

Примостка Л.О. та Чуб О.О. вважають, що «фінансова глобалізація – це процес об'єднання в єдину світову систему всієї сукупності міжнародних фінансових відносин та національних фінансових ринків з подальшим їх перетворенням у єдиний світовий фінансовий простір. Розвиток фінансової глобалізації забезпечує розширення кредитно-інвестиційної діяльності транснаціональних корпорацій і банків, формування міжнародних фінансових ринків, трансформацію фінансових систем держав, прискорення темпів інновацій, посилює взаємодію національних економік на базі сучасних інформаційних технологій і принципів регулювання, створює гнучкі ринки праці, товарів, капіталу» [22, с.179].

За визначенням І.Ю. Стукан «фінансова глобалізація – це вільний та ефективний рух капіталів між країнами та регіонами, функціонування глобального ринку, формування системи наднаціонального регулювання міжнародних фінансів, реалізація глобальних фінансових стратегій ТНК та транснаціональних банків» [27, с.19].

Як зауважує С.В. Онищенко «Фінансова глобалізація як полісистемний інтегрований об'єктивний процес є результатом поглиблених фінансових зв'язків країн, лібералізації цін та інвестиційних потоків, створення глобальних транснаціональних фінансових груп і справляє подвійний вплив на розвиток світової фінансової системи» [, с.54].

Можна стверджувати, що саме фінансовий ресурс є найбільш глобалізованим у світі. Про це свідчать досить великі обсяги обороту капіталу на валютному ринку та ринку цінних паперів.

Булатова О.В. та Марена Т.В. вважають, що «Фінансові активи як об'єкт відносин між суб'єктами світового фінансового ринку нерівномірно розподілені між країнами та регіонами світового господарства. Численні перетворення, що відбуваються у світовій фінансовій системі в умовах глобалізації, призводять до ще більш суттєвих зрушень у напрямках та масштабах перерозподілу капіталу як у соціально-економічному, так і у просторовому (регіональному) вимірах» [1, с.70].

Як визначає Г.М. Дроняєва, «відповідно до функціонального підходу світовий фінансовий ринок – це система ринкових відносин, у якій об'єктом операцій виступає грошовий капітал і яка забезпечує акумуляцію та перерозподіл світових фінансових потоків, створюючи умови для безперервності та рентабельності виробництва; відповідно до інституційного підходу світовий фінансовий ринок – це сукупність банків, спеціалізованих фінансово-кредитних установ, фондових бірж, через які здійснюється рух світових фінансових потоків та які є посередниками

перерозподілу фінансових активів між кредиторами і позичальниками, продавцями та покупцями фінансових ресурсів» [10, с.7].

Формування глобальної фінансової архітектури супроводжується активізацією фінансового простору, зростанням світових фінансових потоків, розширенням масштабів фондових та кредитних ринків. На сучасному етапі розвитку світового фінансового ринку характерне значне нарощування потоків капіталу, насамперед, банківського, який навіть може випереджати торговельні потоки. Завдяки цим потокам відбувається прискорений перерозподіл сфер економічного впливу на національні і регіональні економічні середовища, оскільки потоки капіталів є більш динамічними і чутливішими до змін економічного та інституційного середовища. Головними світовими експортерами та імпортерами капіталів, насамперед, у частині прямих іноземних інвестицій (ПІІ) є найміцніші економіки.

Слід відзначити що прямі іноземні інвестиції – найбільш бажана форма капіталовкладень для економік, що розвиваються, тому що вона дозволяє реалізовувати великі проекти; дозволяє надходити в країну новим технологіям, та новим практикам корпоративного управління. Прямі іноземні інвестиції представляють собою довгострокові вкладення матеріальних засобів компаніями-нерезидентами в економіку країни (наприклад, з метою організації і будівництва підприємств).

Згідно з Методикою інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій інвестиційна привабливість підприємства визначається як “рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного підприємства, що може визначатися чи оцінюватися значеннями відповідних показників, у тому числі інтегральної оцінки” [5].

Таким чином, на основі узагальнень підходів вітчизняних та зарубіжних вчених можемо зробити висновок про те, що інвестиційна

привабливість - це інтегральний показник, який дає змогу оцінити переваги та недоліки окремих об'єктів та показує наскільки вигідно вкладати капітал у певний об'єкт з позиції конкретного інвестора згідно зі сформованими ним критеріями.

У якості інвестиційних ресурсів можуть бути не тільки грошові кошти, а й різні цінні папери, майнові та немайнові права, рухоме та нерухоме майно, різноманітні знання, що стосуються технічної інформації, досвіду тощо [5].

Управляти інвестиційною привабливістю підприємства можливо за рахунок врахування всіх можливих факторів, що впливають на його діяльність як зовні, тобто з боку держави, так і зсередини, тобто внутрішні чинники та фактори самого підприємства [3]. Тому важливим є питання аналізу факторів формування інвестиційної привабливості підприємства та їх впливу на її рівень.

Міжнародна інвестиційна привабливість об'єкта інвестування формується під впливом певних факторів та ризиків внутрішнього та зовнішнього характеру, які є такими рушійними силами, що забезпечують створення переваг для підприємства серед конкурентів за інвестиційні ресурси. При цьому, на інвестиційну діяльність підприємства впливають як кількісні, так і якісні фактори, що стосуються фінансового стану, ринкового оточення та корпоративного управління [8].

Поняття «інвестиційна привабливість» стосується не лише одного підприємства, а й окремих регіонів та країни в цілому. Рівень впливу від інституціональних, економічних та соціальних факторів проявляється по-різному на різних рівнях його реалізації, але в підсумку окремі суб'єкти господарювання прямопропорційно залежать від різних рівнів економіки, тому стабільний розвиток економіки України впливає на ефективність роботи підприємства, а інвестиційний клімат країни безпосередньо впливає на інвестиційну привабливість окремих підприємств.

Таблиця 1.1

Фактори, що формують інвестиційну привабливість на різних рівнях економіки

Фактори	Рівень впливу		
	Макрорівень	Мезорівень	Мікрорівень
Інституціональні	<ul style="list-style-type: none"> - внутрішня і зовнішня політична стабільність країни; - гарантія прав і свобод особи; - ступінь державного втручання в економіку країни; - рівень інтегрованості національного законодавства у світове правове поле; - стабільність господарського, фінансового та податкового права; - митна політика й участь в світових організаціях; - захист прав вітчизняних та іноземних інвесторів 	<ul style="list-style-type: none"> - внутрішня і зовнішня політична стабільність регіону; - гарантія прав і свобод особи; - ступінь державного втручання в економіку регіону (галузі); - підтримка малого та середнього бізнесу в регіоні (галузі); - торговельна політика регіону; - захист інтелектуальної власності у регіоні; - ступінь легкості отримання дозволів та підключення до комунікацій; - ступінь легкості отримання та підключення до комунікацій. 	<ul style="list-style-type: none"> - стабільність внутрішньої політики підприємства; - гарантія прав і свобод працівника; - ступінь державного втручання в економіку підприємства; - торговельна політика підприємства; - діяльність підприємства відповідно до чинного нормативно-правового законодавства; - розвиток комунікаційної мережі на підприємстві.
Економічні	<ul style="list-style-type: none"> - загальна характеристика економіки й стабільність національної валюти; - темпи росту ВВП; - податки, тарифи, пільги; - характеристика банківської системи ті її послуг в економіці країни; - екологічна обстановка: стандарти квотування та штрафи в економіці країни; - валютні та фінансові ризики. 	<ul style="list-style-type: none"> - загальна характеристика економіки регіону (галузі); - темпи росту ВРП; - вивчення потреб та ресурсів регіону (галузі); - інформаційна компанія в регіоні (галузі); - екологічна обстановка: стандарти, квотування та штрафи в економіці регіону (галузі); - характеристики місцевих ринків. 	<ul style="list-style-type: none"> - загальна характеристика економіки підприємства; - темпи росту валової продукції підприємства; - легкість та доступність кредитних ресурсів для підприємств; - фінансові ризики; - вартість виробничих ресурсів.
Соціальні	<ul style="list-style-type: none"> - рівень соціального розвитку суспільства, соціальних умов та життя населення в країні; - толерантність суспільства відносно інших віросповідань і національностей у країні; - ступінь політичної активності населення в країні; - рівень кримінальності в країні; - рівень розвитку профспілкового руху в країні. 	<ul style="list-style-type: none"> - рівень соціального розвитку суспільства, соціальних умов та життя населення в регіоні; - ступінь політичної активності населення в регіоні; - рівень кримінальності в регіоні; - рівень розвитку профспілкового руху в регіоні. 	<ul style="list-style-type: none"> - рівень освіченості та кваліфікаційної підготовки робочої сили; - активність профспілок на підприємстві; - соціально-психологічний клімат на підприємстві; - стилі та форми управління на підприємстві.

Джерело: розроблено автором на основі [11]

Інвестиційний клімат країни включає низку факторів (інституціональні, економічні, соціальні), що характеризують інвестиційний процес на різних рівнях його реалізації (мікро-, мезо-, макрорівні) та відповідно формують інвестиційну привабливість (див. табл.1.1)

Взагалі, зовнішнє середовище підприємства являє собою сукупність взаємопов'язаних факторів, які впливають на його діяльність, ефективність і конкурентоспроможність та знаходяться за межами підприємства. Інвестори при аналізі об'єкта інвестування будуть аналізувати зовнішні та внутрішні фактори та ризики, які виникають під час фінансової діяльності суб'єкта господарювання [13].

До основних внутрішніх ризиків вітчизняні та зарубіжні дослідники відносять наступні: інвестиційні (портфельні, процентні, кредитні, дивідендні), бізнес-процесів (ліквідності, прибутковості, оборотності, фінансової стійкості), інші (структурний, ризик невикористаних можливостей, емісійний). Внутрішні ризики можна контролювати, моніторити та оптимізувати.

До зовнішніх фінансових ризиків відносяться інфляційні, дефляційні, валютні, депозитні та податкові ризики. Підприємства не можуть впливати на виникнення та ліквідацію зовнішніх ризиків. Зовнішні ризики впливають на різні підприємства однаково. Але, винятками є великі підприємства, монополісти, у яких є достатньо ресурсів для закріплення власних інтересів в управлінських рішеннях [11].

Таким чином, підприємствам необхідно навчитися аналізувати зовнішні та внутрішні фактори та ризики, дослідити основні причини їх формування для того, щоб покращити їхню інвестиційну привабливість. Підприємства повинні розробити власні методики оцінки ризиків, механізми та алгоритми управління ризиками, щоб запобігти потенційним втратам та не погіршити їх фінансовий стан.

Необхідність залучення та ефективного використання міжнародних інвестицій потребує поглиблення теоретичних підходів при аналізі системи міжнародної інвестиційної діяльності та виокремлення сутнісних характеристик поняття міжнародної інвестиційної конкурентоспроможності. За своїм змістом міжнародна інвестиційна конкурентоспроможність є загальною характеристикою позицій економічного суб'єкта будь-якого рівня в системі міжнародного інвестування, що визначається наявністю можливостей та здатності залучити та використати іноземні інвестиції більш ефективно у порівнянні з іншими (галузями економіки, фірмами) за рахунок забезпечення більш сприятливих умов інвестування та меншими ризиками.

1.2. Стан та тенденції розвитку міжнародних ринків капіталу.

Економічною глобалізацією (інтернаціоналізацією, інтеграцією у світове господарство) називається випереджаюче зростання глобальної економіки в порівнянні зі світовою. Можна говорити, що економічна глобалізація йде, якщо темпи зростання міжнародної торгівлі, міжнародного руху капіталу, робочої сили і знань випереджають темпи зростання світової економіки.

Глобальні потоки прямих іноземних інвестицій впали у 2020 році на 35% до 1 трлн дол. з 1,5 трлн дол. у попередньому році. У всьому світі обмежувальні заходи у відповідь на пандемію COVID-19 уповільнили розпочаті інвестиційні проекти, а перспективи спаду змусили багатонаціональні підприємства переоцінити нові проекти. Падіння мало великий вплив на розвинені країни, де ПІІ впали на 58%, частково через корпоративну реструктуризацію та внутрішньофірмові фінансові потоки. У країнах що розвиваються ПІІ скоротилися на більш помірні 8%, переважно завдяки стійкості їхніх потоків у Азії [29, с.20].

Динаміка ПІІ різко контрастувала з динамікою нових проектів, в яких на країни, що розвиваються, лягла основна тяжкість інвестиційного спаду. У цих країнах кількість нещодавно оголошених інвестицій з нуля скоротилася на 42%, а кількість міжнародних операцій із фінансування проектів, важливих для інфраструктури, — на 14%. При цьому в розвинених країнах скорочення інвестицій у нові підприємства становило 19%, а міжнародне проектне фінансування зросло на 8%. Інвестиції в нові підприємства та фінансування проектів мають вирішальне значення для розвитку виробничого потенціалу та інфраструктури, а значить і для перспектив стійкого відновлення. [29, с.21].

Країни, що розвиваються, пережили шторм краще, ніж розвинені. Однак у регіонах, що розвиваються, і країнах з перехідною економікою

приплив ПІІ порівняно більшою мірою постраждав від впливу пандемії на інвестиції у виробництва, пов'язані з глобальними ланцюгами створення вартості, туризм та видобувні галузі.

Падіння припливу ПІІ в регіонах, що розвиваються, було нерівномірним: -45% в Латинській Америці і Карибському басейні і -16% в Африці. Навпаки, в Азії приплив зріс на 4%, внаслідок чого у 2020 році на цей регіон припадала половина світових ПІІ. У країнах із перехідною економікою ПІІ скоротилися на 58 %. [27].

Пандемія ще більше зменшила ПІІ у країнах зі структурно слабкою та вразливою економікою. Хоча в найменш розвинених країнах (НРК) приплив ПІІ залишався стабільним, кількість новостворених підприємств скоротилася вдвічі, а кількість операцій із фінансування міжнародних проектів — на третину. Також скоротився приплив ПІІ в малих острівних державах, що розвиваються, на 40%, як і в не мають виходу до моря країнах, що розвиваються, на 31%. [27].

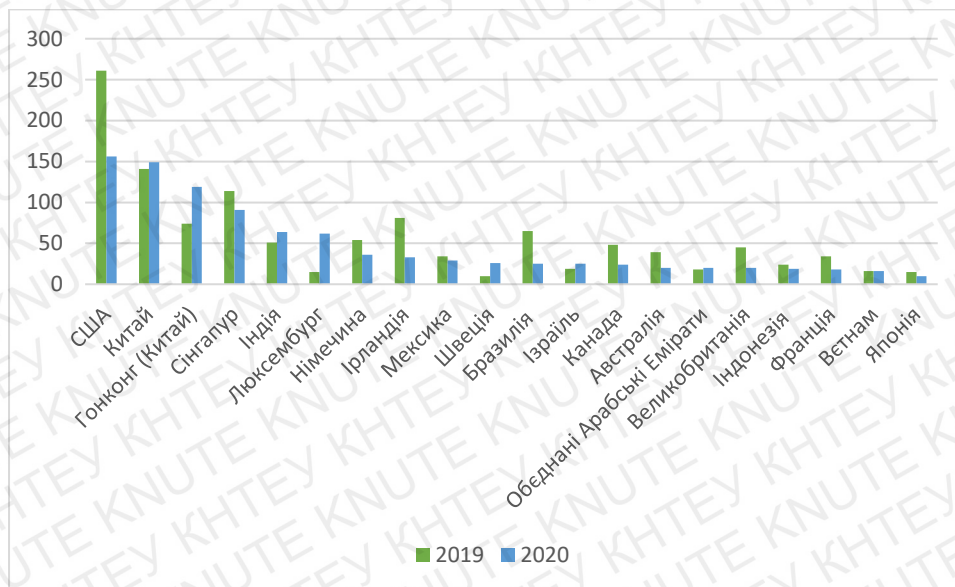

Рисунок 1.1. Приплив прямих іноземних інвестицій в 20 найбільших приймаючих країнах у 2019 та 2020 роках (млрд дол США)

Джерело: розроблено автором на основі [20]

У Європі приплив ПІІ обрушився на 80 %, тоді як у Північній Америці його падіння було настільки різке (–42 %). Сполучені Штати залишалися найбільшою приймаючою країною ПІІ, за ними слідував Китай (діаграма 1.2).

Падіння міжнародних потоків позначилося на інвестиціях у сектори, значущі для цілей сталого розвитку. Інвестиції з нуля, у регіонах, що розвиваються, скоротилися на 33% після початку пандемії, а міжнародне фінансування проектів впало на 42%.

У всіх, крім одного, секторах зниження інвестицій у досягнення цілей сталого розвитку під час пандемії вимірюється двозначним числом (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2.

Вплив COVID-19 на міжнародні приватні інвестиції у досягнення ЦСР у 2019–2020 роках (зміна у %)

Сектори світової економіки	Об'єкти інвестування	Темп приросту міжнародних приватних інвестицій, у %
Інфраструктура	Транспортна інфраструктура, вироблення та розподілення електроенергії (крім поновлюваних джерел енергії), зв'язок	-54
Відновлювані джерело енергії	Об'єкти з виробництва відновлюваної енергії їх усіх джерел	-8
Водопостачання, санітарія та гігієна	Забезпечення водопостачання та санітарії для промисловості та домогосподарств	-67
Охорона здоров'я	Інвестиції в інфраструктуру охорони здоров'я, наприклад нові лікарні	-54
Виробництво продуктів харчування та с/г	Інвестиції у сільське господарство, дослідження, сільський розвиток	-49
Освіта	Інвестиції в інфраструктуру, наприклад нові школи	-35

Джерело: розроблено автором на основі [29]

Шок посилив падіння інвестицій у секторах, де вони були недостатніми до пандемії, таких як електроенергетика, виробництво продуктів харчування та сільське господарство, а також охорона здоров'я. Різде скорочення іноземних інвестицій у секторах, пов'язаних із цілями сталого розвитку, здатне уповільнити прогрес, досягнутий у просуванні інвестицій у досягнення сталого розвитку в останні роки, що створює ризик для реалізації Порядку денного сталого розвитку до 2030 року та стійкого відновлення після пандемії.

Сприяння інвестиціям у стійкість, балансування стимулів між інфраструктурою та промисловістю та вирішення проблем реалізації планів відновлення вимагають узгодженого політичного підходу. На стратегічному рівні плани розвитку чи промислова політика мають визначати ступінь, у якій компанії різних галузей слід спонукати до перебалансування міжнародних виробничих мереж підвищення стресостійкості ланцюжків поставок (з погляду компанії) і більшої соціально-економічної стресостійкості (з погляду країни). [32].

Для країн, що розвиваються, стратегії промислового розвитку повинні створити життєздатний портфель інвестиційно привабливих проектів. Відсутність у багатьох країнах проектів, готових на початок реалізації, залишається головною перешкодою для ширшого залучення міжнародного проектного фінансування. В даний час ризик полягає в тому, що відсутність проектів, які пройшли етапи розробки, техніко-економічного обґрунтування та узгодження, освоєння коштів інвестиційних фондів відновлення буде пов'язане з тривалими затримками.

На практичному рівні вирішення проблем інвестиційного відновлення може спиратися на ініціативи, включені до Плану дій ЮНКТАД щодо інвестування в цілі сталого розвитку. [21].

План дій — завдання мобілізації фінансових коштів, їх напрями на сталий розвиток і досягнення їх максимальної віддачі — приділяє пріоритетну увагу багатьом з тих же секторів (таким, як інфраструктура, екологія, охорона здоров'я), які зараз займають центральне місце в планах стійкого відновлення (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3

Основні завдання інвестиційної політики сталого відновлення

Рівень	Цілі	Дії	Інструменти (приклад)
Стратегічний підхід/ промислова політика	Підвищення економічної та соціальної стресостійкості;	Створення стимулів для інвестицій компаній у більш стресостійкі ланцюжки поставок	Стратегічне заохочення, полегшення та регулювання інвестицій;
	Балансування інвестицій у промисловість та інфраструктуру (I)	Стратегічне заохочення та регулювання інвестицій; Збільшення інвестицій в I, у зелену енергетику, нові технології;	Створення стратегічних портфельів інвестиційно привабливих проектів;
Реалізація інвестиційних планів відновлення	Мобілізація коштів	Рефінансування для підтримки розпочатих проектів та максимального збільшення їхньої мобілізуючої ролі;	Інноваційні підходи до фінансування досягнень, цілей сталого розвитку та фінансові інструменти;
	Напрямок коштів на сталий розвиток	Визначення націленості фондів відновлення на фінансування високоефективних проектів та підтримку країн, що розвиваються. - Протидія зростання вартості фінансування проектів у країнах, що розвиваються.	Інструменти залучення фінансування державного сектору для мобілізації приватних коштів; Зони, кластери та інкубатори цілей сталого розвитку для розширення можливостей освоєння інвестицій;
	Максимальне збільшення позитивного впливу	Розширення можливостей освоєння коштів та реалізації проектів; Забезпечення ефективності управління для підтримки високих екологічних, соціальних та управлінських стандартів	Інвестиційні стимули орієнтовані на цілі сталого розвитку; Показники впливу на досягнення цілей сталого розвитку; Регіональні згоди про фінансування цілей сталого розвитку;

Джерело: розроблено автором на основі [3,6, 9]

ЮНКТАД вважає, що поставлене урядами у всіх країнах світу завдання «відбудувати краще, ніж було» та програми суттєвого відновлення, які приймаються багатьма з них, здатні стимулювати

інвестиції у стійке зростання. Мета повинна полягати в тому, щоб відновлення було стійким і щоб його переваги поширювалися на всі країни та на всіх людей. У методології Міжнародного валютного фонду (МВФ), який щорічно розраховує обсяги прямих іноземних інвестицій на міжнародному рівні, зазначається, що іноземні інвестиції можуть вважатися прямими іноземними інвестиціями у тому випадку, якщо вони мають на увазі придбання іноземним інвестором не менше 10% частки у статутному капіталі комерційної організації на території держави-реципієнта інвестицій і дозволяють інвестору (або його представнику) надавати стратегічний вплив на підприємства, що інвестуються, включаючи частковий або повний контроль над ними. На практиці, однак, у деяких країнах частка в 10% у статутному капіталі підприємства, що інвестується, вважається недостатнім для встановлення ефективного контролю над управлінням або демонстрації довготривалої зацікавленості інвестора [20].

Таким чином, прямі іноземні інвестиції в цілому повинні бути досить великими і довгостроковими для того, щоб дозволити іноземному інвестору встановити ефективний контроль над управлінням підприємством, що інвестується, і забезпечити його довготривалу зацікавленість в успішному функціонуванні та розвитку цього підприємства. При цьому тривалий термін капіталовкладень у рамках ПІІ обмежує для інвесторів можливість швидкого звільнення з ринку і тим самим посилює до них інтерес країн-імпортерів ПІІ. У багатьох країнах реалізація інвестиційних проектів за участю іноземного капіталу регулюється законодавчо, а в структурі виконавчої влади, як правило, є державний орган, відповідальний за вироблення та реалізацію державної політики в галузі інвестицій.

Основним стимулом інтенсивного розвитку міжнародного інвестиційного процесу є необхідність великого бізнесу підвищувати свою конкурентоспроможність на міжнародному рівні за допомогою розширення

діяльності на нових ринках, раціоналізації виробництва, зниження витрат, диверсифікації ризиків та отримання доступу до ресурсів і стратегічних активів в економіках різних держав. В даний час основним суб'єктом ПІІ є міжнародні компанії та фінансові групи.

Основу даних про ПІІ в економіках різних держав становлять періодичні випуски статистичних звітів серій Balance of Payments Statistics Міжнародного валютного фонду, World Development Indicators Світового банку, World Investment Report Конференції Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), а також щорічні економічні звіти національних статистичних інститутів, дані з яких акумулюються міжнародними організаціями. [20].

Таблиця 1.4

Рейтинг країн-реципієнтів за рівнем прямих іноземних інвестицій в 2019 році (млн. дол. США)

Рейтинг	Країна	Розмір ПІІ
1	США	258 390
2	Китай	203 492
3	Німеччина	105 277
4	Бразилія	88 324
5	Гонконг	86 462
6	Сінгапур	82 039
7	Ірландія	64 535
8	Австралія	60 951
9	Франція	59 849
10	Великобританія	58 650

Джерело: розроблено автором на основі [27]

В таблиці 1.4 наведено актуальний (оновлюваний відповідно до останніх результатів дослідження) список лідируючих країн світу впорядкованих за розміром прямих іноземних інвестицій (ПІІ), що надійшли у їхню економіку протягом зазначеного року. Як джерело інформації про розміри ПІІ виступає база даних Світового банку «Показники світового розвитку» (World Development Indicators).

Висновки до розділу 1

Отже, на інвестиційну привабливість підприємства впливають різні фактори. Підприємствам необхідно вміти аналізувати зовнішні фактори та ризики, визначати основні причини їх формування для того, щоб покращити рівень інвестиційної привабливості. У той же час, на мотивацію інвестора також впливають різні фактори - політичні, економічні, виробничі, конкурентні, маркетингові, екологічні та інші фактори.

При цьому, кожен інвестор обирає для себе найбільш значимі фактори та оцінює вибране підприємство в залежності від своїх цілей, на основі чого надалі приймає рішення доцільності вкладень інвестиційних ресурсів в об'єкт інвестування.

Ринок капіталів розвивається більшою мірою в країнах з досить визначеними та сприятливими економічними перспективами. Становлення ринку капіталів передбачає невисокі темпи інфляції, а також стабільність політичної та економічної ситуації в країні.

Найрозвинутішим у світі можна вважати ринок капіталів США. Він відзначається розгалуженістю, наявністю могутньої кредитної системи і розвинутого ринку цінних паперів, високим рівнем нагромадження грошового капіталу, широкою інтернаціоналізацією. Ринок капіталів являє собою один із сегментів фінансового ринку, особливу сферу фінансових відносин, пов'язаних із процесом забезпечення кругообігу позикового капіталу.

Розділ II Аналіз рівня привабливості українських виробників для інвесторів-нерезидентів.

2.1 Оцінка показників залучення міжнародного прямого іноземного капіталу в економіку України.

На сьогоднішній день прямі іноземні інвестиції (ПІІ) є стабільним джерелом надходжень капіталу. З точки зору прогнозованості та фінансової стабільності держави доцільніше стимулювати залучення саме прямих іноземних інвестицій.

До основних чинників розвитку іноземного інвестування слід віднести появу міжнародних корпорацій, що можуть забезпечити вільне переміщення капіталу, транснаціоналізацію економічних процесів у світі, розвиток глобального фінансового ринку, завдяки чому стрімко зростає значення й цінність іноземних інвестицій. Крім того, слід врахувати стабільність макроекономічних показників розвинутих країн, поглиблення процесу міжнародного поділу праці, міжнародну виробничу й науково-технічну кооперацію, а також зародження інтеграційних об'єднань, що посилюють міжнародну кооперацію та співпрацю[5].

Частка іноземних інвестицій у структурі ВВП України упродовж останніх років була порівняно незначною та коливалася в межах 3-5%, що підтверджує проблемність залучення фінансових ресурсів з-за кордону в національну економіку. [12].

Інвестиційний клімат країни відіграє важливу роль в залученні іноземного капіталу, а саме сукупність певних факторів (соціально-економічних, політичних, організаційно-правових тощо) які є характерними саме для країни реципієнта. Основними факторами що формують інвестиційний клімат є: розвиненість інфраструктури, макроекономічна збалансованість, політична стабільність, податкова політика, сприятлива законодавча база, бар'єри щодо виходу на ринок,

наявність природних ресурсів, стан фінансового ринку, якість та розподіл робочої сили, валютний ризик, якість державного управління, захист інтелектуальної власності [8,14].

Якщо говорити про привабливість українських підприємств та розширення її інвестиційних зв'язків, то на сьогоднішній день є ряд факторів, що цьому сприяють, а саме:

- великий ємний та конкурентно необмежений ринок з більшості товарних позицій;
- розташування основних транспортних шляхів між Європою та Азією;
- розвинена інфраструктура (наявність портів, мостів, летовищ, складів, систем зв'язку, водопостачання);
- дешева, але кваліфікована робоча сила; [14].

Однак за одним із показників, який визначає ступінь інтеграції країни у світове господарство, розвиток її зовнішньоекономічних зв'язків та прагнення створити відкриту, експортоорієнтовану модель економіки – накопичені обсяги іноземних інвестицій.

Зараз в Україні розроблено Проект East Invest – 2, де сформульовано вимоги для покращення бізнес- клімату в країні. Щоб залучити прямі іноземні інвестиції, Україна пропонує великі інвестиційні проекти: технологічні лінії з неперервного розливу сталі в металургійній промисловості, комплекс з переробки та зберігання зернових культур, сільськогосподарський комплекс з рибною спеціалізацією, тваринницькі комплекси та ін. [12].

Надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України за останні 10 років є досить нерівномірними. Дані таблиці 2.1 показують, що надходження прямих іноземних інвестицій в Україну з 2010 до 2019 року значно коливається та залежить від економічної та політичної ситуації в країні.

Таблиця 2.1

Надходження прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в Україну

Роки	Прямі іноземні інвестиції, млн.дол.США	Показники динаміки (до попереднього року)		
		абсолютний приріст (зменшення), млн.дол.США	індекс динаміки, %	темп приросту (зменшення), %
2011	6033,7	182,5	103,1	3,1
2012	5290,7	-743,7	87,7	-12,3
2013	5462,1	171,4	103,2	3,2
2014	2451,7	-3010,4	44,9	-55,1
2015	4321,8	1900	176,2	76,2
2016	4405,9	84,1	102	2
2017	2411,1	-1894,8	57	-43
2018	2869,9	358,8	114,3	14,3
2019	2531,1	-338,8	88,2	-11,8

Джерело: розраховано автором за даними [19]

З 2010 – 2011 рр. спостерігається поступове зростання іноземних інвестицій. Але вже в 2012 та в 2014 рр. в результаті фінансової кризи та політичної нестабільності в Україні призвело до зменшення надходжень іноземних інвестицій на 12,3% та 55,1% відповідно.

У 2015 і 2016 роках ситуація почала декілька покращуватись і обсяг іноземних інвестицій в економіку України становив відповідно 4321,8 і 4405,9 млн. дол. США, що, між тим, значно менше, ніж у 2011 – 2013 рр. Але не виправдання надій ефективність економічних реформ, на стабілізацію політичної ситуації, боротьбу з корупцією також призвело до скорочення припливу прямих іноземних інвестицій, обсяг яких в 2017 році порівняно з 2016 роком зменшився майже на 43 %. Незначне збільшення надходжень у 2018 році, всього на 358,8 млн. дол. США або на 14,3%, продовжує свідчити про недовіру іноземних інвесторів до можливостей стабільного ведення бізнесу та поліпшення інвестиційного клімату в країні.

В 2019 р. відбулося зменшення припливу прямих іноземних інвестицій в порівнянні з 2018 р. на 11,8%.

Формування привабливого інвестиційного клімату в Україні повинно бути першочерговим завданням як для внутрішньої, так і для зовнішньої політики держави.

Можна виділити такі основні позитивні фактори у цьому напрямі:

- в Україні іноземні інвестиції не підлягають націоналізації;
- скасовано адміністративний бар'єр для входження іноземного капіталу в Україну у випадку обов'язкової реєстрації іноземних інвестицій;
- до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності;
- створено правове поле для інвестування та розвитку державно-приватного партнерства;
- врегульовано базові аспекти оформлення дозволу на застосування праці іноземців та посвідки на тимчасове проживання, що спростить залучення іноземних менеджерів та іноземних кваліфікованих працівників, що необхідно на перших етапах розвитку дочірнього підприємства в Україні [6];
- надано режиму найбільшого сприяння щодо розпорядження інвестиціями, що прогнозовано сприятиме збільшенню обсягів іноземних інвестицій в ключові сфери економіки України (між Україною та Фондом Міжнародного розвитку ОПЕК) [7].

На діаграмі 2.1 можна спостерігати обсяг внесених з початку інвестування в економіку України прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу), який коливається, як було зазначено вище, і вже з 2017 року поступово збільшується. Так на 01.01.2020 р. становив 35809 млн

дол. США, що на 8,0% більше обсягів інвестицій на початок 2019 р.. Найбільше прямих іноземних інвестицій поступає в Україну з країн ЄС, що на 01.01.2020 склало 79,0% загального обсягу акціонерного капіталу (28289 млн дол. США), із інших країн світу – 21,0% (7520, 3 млн дол. США) [19].

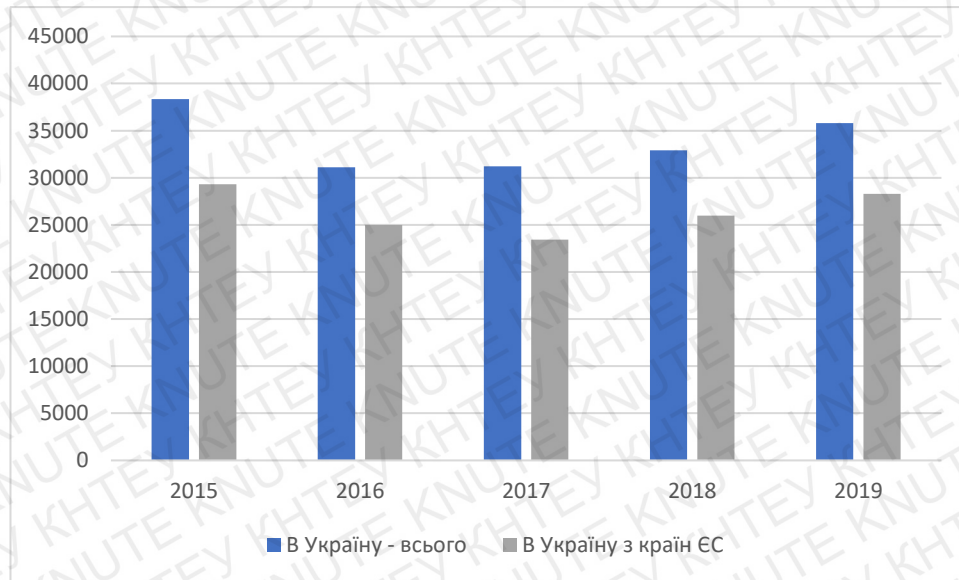

Рисунок 2.1. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) в Україну у 2015-2019 рр. (обсяги інвестицій, наростаючим підсумком з початку інвестування)

Джерело: побудовано автором за даними [19]

Країни ЄС являються стратегічними партнерами України. Тож залучення іноземних інвестицій з цих країн не тільки мають сприяти розвитку економічних відносин, а й формувати позитивний імідж нашої держави. Збільшення припливу іноземних інвестицій з країн ЄС за останні роки має означати більшу довіру економічних кіл країн ЄС до України.

В таблиці 2 наведено перелік країн світу, які вкладають в економіку України найбільший обсяг інвестицій, та частка інвестицій цих країн у загальному обсязі прямих іноземних інвестицій в Україні. Як бачимо, за період з 01.01.2015 року до 01.01.2020 року в структурі прямих іноземних інвестицій в економіку України відбулися деякі зміни. Необхідно відмітити,

серед країн-інвесторів на першому місці знаходиться Кіпр, але частка їх структури ПІІ в економіку України за аналізованій період зменшилась на 2,2% і складала на 01.01.2020 – 29%.

Нідерланди займають друге місце серед країн-інвесторів. В загальному обсязі прямих іноземних інвестицій в економіку України частка інвестицій цієї країни зросла з 18,0 % у 2015 році до 20,2,0 % у 2018 році, а на початок 2020 року склала вже 23,2%. За даними Державної служби статистики України на 1 січня 2020 року Нідерланди вклали в економіку України 8301,4 млн. дол. США, Кіпр – 10368,9 млн. дол. [19].

Таблиця 2.2

Структура прямих іноземних інвестицій в економіку України за країнами світу

Країни світу	Структура іноземних інвестицій на 1 січня, %		
	2015	2018	2020
Кіпр	31, 2	28, 0	29, 0
Нідерланди	18, 0	20, 2	23, 2
Велика Британія	5, 6	6, 1	5, 8
Німеччина	5, 5	5, 3	5, 1
Швейцарія	3, 6	4, 8	4, 8
Австрія	3, 5	3, 2	3, 4
Франція	3, 5	2, 3	2, 4
Польща	1, 8	2, 0	2, 2
Російська Федерація	4, 2	2, 5	2, 0
США	2, 0	1, 6	1, 8
Італія	0, 5	0, 6	0, 8
Інші країни світу	20, 6	23, 4	19, 5
Усього	100, 0	100, 0	100, 0

Джерело: розраховано автором за даними [19]

Також можна відмітити, що на початок 2020 року порівняно з 2015 роком в структурі прямих іноземних інвестицій в економіку України збільшились частки інвестицій з Великої Британії – на 0,2 %, Швейцарії – на 1,2%, Польщі - на 0,4 %, Італії – на 0,3%. У той же час зменшились частки

інвестицій з Німеччини – на 0,4 %, Франції – а 1,1%, США – на 0,2%. Частка інвестицій в Україну з Російської Федерації від загального обсягу прямих іноземних інвестицій суттєво скоротилась – з 4,2 % на початок 2015 року до 2,0% у 2020-му (табл. 2.2).

Графічно структура прямих іноземних інвестицій в економіку України за країнами світу на початок 2020 року представлена на діаграмі 2.2.

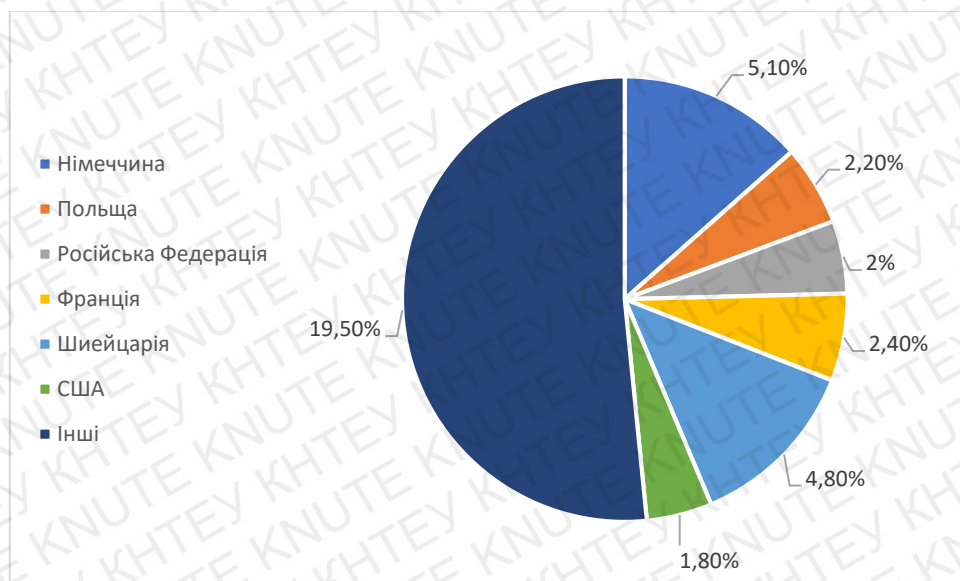

Рисунок 2.2. Географічна структура прямих іноземних інвестицій в економіку України за країнами світу станом на 1 січня 2020 року

Джерело: побудовано автором за даними [19]

З метою встановлення привабливих для іноземних інвесторів видів економічної діяльності в економіці України, до яких надходить найбільший обсяг прямих іноземних інвестицій, проаналізовано структуру їхнього надходження станом на початок 2010, 2016 і 2020 років (табл. 2.3).

Аналіз даних таблиці 2.3 свідчить, що в структурі прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності з 01.01.2010 по 01.01.2020 р. відбулися певні зміни. Найбільш пріоритетною сферою для іноземних інвесторів залишається промисловість (переробна промисловість, металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів, машинобудування, відновлювальна енергетика), хоча частка інвестицій на початок 2020 року зменшилась порівняно з 2010 роком

на 9,2%. Суттєво збільшилась частка іноземних інвестицій від загального обсягу іноземних інвестицій країни в операції з нерухомим майном (на 6,5%), в оптову та роздрібну торгівлю (на 4,7%), в професійну, наукову та технічну діяльність (на 3,3%) і в сферу інформації та телекомунікації (на 2,8%) [19].

Таблиця 2.3

Структура прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності, у %

Види економічної діяльності	Структура іноземних інвестицій		
	2010 рік	2016 рік	2020 рік
Промисловість	42,2	30,5	33
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	11,1	15,9	15,8
Фінансова та страхова діяльність	23	13,5	12,7
Операції з нерухомим майном	6	11,7	12,5
Інформація та телекомунікації	4	6,5	6,8
Професійна, наукова та технічна діяльність	2,9	7	6,2
Будівництво	2,7	3,2	2,9
Сільське, лісове та рибне господарство	1,7	1,6	1,5
Інші види економічної діяльності	6,5	9,8	8,6
Усього	100	100	100

Джерело: розраховано автором за даними [19]

Слід відмітити, що за 10 років суттєво зменшувалась частка інвестицій у фінансову та страхову діяльність (на 10,3%). За ці роки вона скоротилась з 23,0% у 2010 році до 12,7 % на початок 2020 року. Також, треба відмітити, у таку сферу, як сільське господарство, де Україна пропонує важливі інвестиційні проекти, було вкладено тільки 1,5 % іноземних інвестицій (табл. 2.3).

2.2 Аналіз чинників, що визначають рівень міжнародної інвестиційної привабливості України.

Прямі іноземні інвестиції в Україні здійснюють незначний вплив на економіку країни, цей вплив перебуває у значній залежності від вихідних умов: макроекономічної ситуації в країні, якості людського капіталу, політичної стабільності, інституційного забезпечення тощо. Сучасна структура прямого іноземного інвестування економіки України за сферами суперечить пріоритетам розвитку країни та не здійснює ефективного впливу на економічне зростання й формування інноваційної моделі розвитку підприємств України в умовах економічної нестабільності.

Негативним чинником в Україні є збереження тенденції інвестування у проекти, що приносять швидкий прибуток.

Оскільки головним мотивом здійснення інвестиційної діяльності, в тому числі іноземної, є отримання прибутку, іноземні інвестори не поспішають вкладати гроші у розвиток української економіки, її реорганізацію, вдосконалення управлінських процесів. Крім того, ризик ведення бізнесу залишається досить високим через економічну та політичну нестабільність. Тому інвестор прагне якомога швидше вивести свій прибуток з країни.

Дуже мала частка прибутку інвестується повторно в основний капітал. З огляду на це, значний приріст іноземних інвестицій в Україні не обіцяє масових позитивних зрушень у національній економіці. Адже лише 10 % іноземних інвестицій вкладено в оборотні кошти підприємств або купівлю обладнання. Решта ПІІ вкладено у галузі економіки зі швидким оборотом капіталу: фінанси, нерухомість, торгівля. Таку ситуацію можна пояснити, зокрема, тим, що іноземні інвестори все ще розглядають Україну як країну, де можна швидко заробити гроші.

За останні роки головним мотивом вкладання капіталу в країни Центральної та Східної Європи (до цього регіону належить Україна) стали можливість придбання за порівняно низьку ціну ефективних підприємств, а також використання таких переваг, як відносно низька вартість робочої сили, електроенергії та інших ресурсів. Проте в Україні, де вартість робочої сили, порівняно з іншими країнами Європи, нижча та існує значний рівень безробіття, обсяги ПІІ хоча й зростають з року в рік, але все ж відстають від вкладень в економіку інших держав регіону.

Проблема полягає в тому, що іноземний інвестор звертає увагу на різницю в цінах на працю лише в країнах з висококваліфікованим людським капіталом. В Україні ж наразі бракує досвідчених та фахових управлінських кадрів. На це скаржаться представники найуспішніших вітчизняних компаній. Зокрема, зазначають, що навіть вища освіта не завжди гарантує знання та управлінські навички, необхідні для роботи в умовах ринкової економіки. А дефіцит кваліфікації менеджерів вищої ланки, в свою чергу, не забезпечує якісної роботи іншого персоналу.

Зростання продуктивності праці є одним з позитивних ефектів іноземного інвестування. Це пояснюється високим рівнем інноваційності таких інвестицій. В Україні продуктивність праці на підприємствах з іноземними інвестиціями в середньому у 3,5 рази вища, ніж на підприємствах без них. Це, зокрема, зумовлено вищими обсягами інвестування в основний капітал у розрахунку на працівника, що у фірмах з іноземним капіталом більше в 5 - 7 разів.

У сучасних умовах господарювання на залучення іноземних інвестицій значний вплив має інвестиційне середовище, яке в Україні залишається не найсприятливішим. У рейтингу Doing Business 2019 Україна піднялась на +5 пунктів і посіла 71 позицію зі 190 країн світу. Країна продемонструвала найбільше зростання в таких категоріях, як

оподаткування (зростання на 110 позицій, 54 місце), міжнародна торгівля (+70 позицій, 78 місце) і захист прав інвесторів (+56 позицій, 72 місце) [5].

Також, слід відзначити, що рейтингове агентство Moody's Investors Service підвищило суверенний рейтинг України. Він змінився з Саа2 до Саа1, що означає зміну прогнозу з "позитивного" на "стабільний" [5].

Крім того, Україна посіла 85 місце з 141 в рейтингу Глобальної конкурентоспроможності економіки (Global Competitiveness Index). У рейтингу із 140 країн Україна знаходиться на 110 місці за рівнем державних інститутів, на 57 місці – з розвитку інфраструктури, на 77-му - за рівнем адаптації сучасних технологій, а також макроекономічна стабільність - 131 місце, охорона здоров'я – 94 місце, освіта – 46 місце, ринок товарів – 73 місце, ринок праці - 66 місце, фінансова система – 17 місце, обсяг ринку – 47 місце, динаміка бізнесу – 86 місце, здатність до інновацій – 58 місце [27].

Експерти відмічають, що сильний вплив здійснює позиція України в рейтингу Transparency International 2019 за рівнем корупції, де наша країна розмістилась на 126 місці з 180 [22].

У 2018 році по рейтингу інвестиційної привабливості країни (А. Т. Kearney) Україна розмістилася на 130 місце з 174. За індексом потенціалу залучення ПІІ (Конференція ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD) Україна знаходиться в рейтингу на 88 місці з 174 та за індексом залучення ПІІ - на 89 місце з 174 [19].

Позитивні та негативні фактори, що впливають на інвестиційний клімат, оцінюються міжнародними індексами та рейтингами. Нині ключовим інформативним показником для потенційного інвестора є значення індексу інвестиційної привабливості – дослідження, яке відображає стан бізнес-клімату за експертними оцінками перших осіб компаній-членів Європейської Бізнес Асоціації. [21].

Європейська Бізнес Асоціація проводить дослідження «Індекс інвестиційної привабливості України» з 2008 року. За всю історію вимірювання Індекс жодного разу не сягнув позитивної зони – вище 4 балів.

У цій хвилі опитування беруть участь керівники найбільших міжнародних та українських компаній. Для розрахунку індексу ми використовуємо шкалу Лайкерта, яка має 5 градацій, де: 1 – це вкрай негативно, 5 – вкрай позитивно, 3 – нейтрально. [21].

Індекс інвестиційної привабливості розраховується як середнє арифметичне оцінок п'яти аспектів інвестиційного клімату. Респонденти відповідають на питання, обираючи одну із запропонованих відповідей, які піддаються аналізу, використовуючи п'ятибальну систему.

Інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості у першій половині 2021 року дещо зріс у порівнянні з минулим періодом та склав 2,84 бали з 5-ти можливих. (Рисунок 2.3)

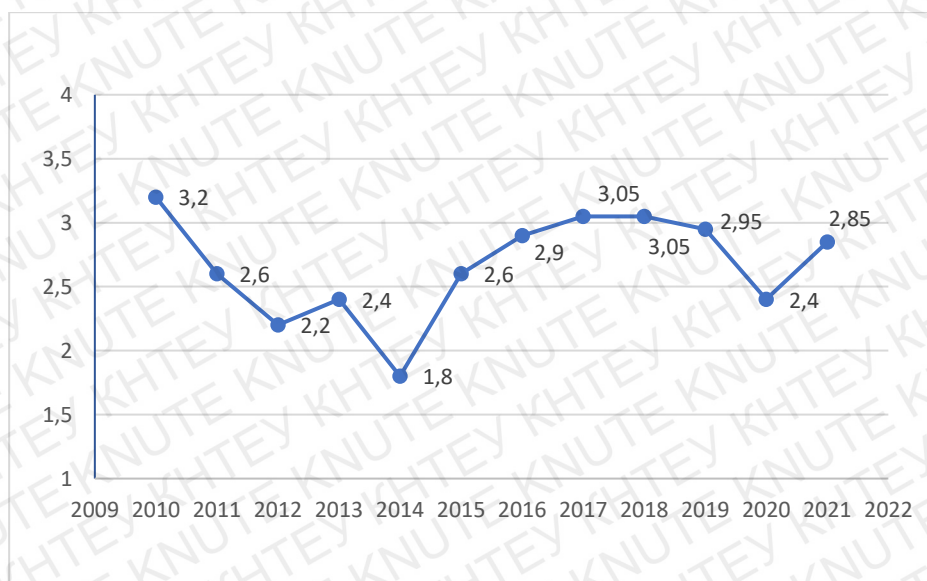

Рисунок 2.3. Інвестиційний індекс України за розрахунками Європейської бізнес асоціації в 2009 - 2021 роках

Джерело: розраховано автором за даними [21]

Для прямих іноземних інвестицій ще однією перешкодою є загроза негарантованості повернення вкладених коштів. Могла б сприяти

поліпшенню ситуації в цієї сфері більш активна співпраця України з такими організаціями, як Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій, що входить до групи Світового Банку, американською Корпорацією закордонних приватних інвестицій та ін. Рейтинг основних перешкод для іноземних інвестицій в Україну зображено на (рис. 2.4)

Рис. 2.4. Основні перешкоди для іноземних інвестицій в Україну у 2020 році (за 10 бальною шкалою)

Джерело: розраховано автором за даними [21]

Необхідність подальшого збільшення обсягів залучення іноземних інвестицій в економіку України зумовлена:

- продовженням процесу структурної перебудови промислового комплексу;
- сприянням досягненню сучасного технічного рівня розвитку на основі впровадження інноваційних технологій;
- прагненням збільшення обсягів експортного потенціалу країни;
- реалізацією стратегії подолання залежності економіки від імпорту енергоносіїв;
- створенням спільних виробництв з використанням місцевих природних ресурсів, сировини та комплектуючих;
- активізацією розвитку приватного сектора.

Україна володіє значною ресурсною базою, перш за все це: земельні, лісові та водні ресурси, багаті надра та ґрунти, сприятливі природно-кліматичні умови, що дають змогу здійснювати господарську діяльність практично у будь-якій галузі економіки.

Дослідження сучасних трендів прямого іноземного інвестування економіки України засвідчують їхню позитивну динаміку, незважаючи на умови економічного розвитку.

Разом з тим існують значні ризики, які виникають в українській економіці при подальшій активізації процесів прямого іноземного інвестування.

На користь залучення ПІІ в Україну говорять такі чинники як: наявність багатих природних ресурсів та потужностей з їхнього видобутку; відносно дешева та кваліфікована робоча сила (передусім мова йде про промислово розвинені східні регіони України в таких областях як Дніпропетровська, Запорізька, Харківська); місткий ринок збуту продукції та послуг; близькість азіатських та африканських ринків збуту. [33].

Але дослідження, що були проведені консорціумом Flemings/SARS було визначено, що визначальним чинником надходження іноземного капіталу в Україну є завоювання нових ринків, тоді як мотиви підвищення ефективності виробництва та використання більш дешевих ресурсів відіграють другорядну роль. Фактично, така позиція іноземних інвесторів є непрямим визнанням проблематичності ведення в Україні ефективної виробничої діяльності, оскільки такі інвестиції передбачатимуть порівняно незначний обсяг створення доданої вартості на території України [25, с. 164].

Негативним у процесах іноземного інвестування в економіку України є той факт, що її структура за видами економічної діяльності не відповідає стратегічним пріоритетам розбудови національного господарства та його адаптації до умов глобальної конкуренції.

Слід константувати, що більша частина залучених в економіку України інвестицій – інвестиції з офшорних зон, і це є показником того, що більша частина залучених коштів – гроші українських інвесторів, які прагнуть оптимізувати втрати від оподаткування.

До основних проблем, які гальмують розвиток іноземного інвестування в Україні, можна віднести:

- корупція та неефективна судова система;
- недосконалість відповідної законодавчої бази (нечіткість та непрозорість законодавчих норм, які можна трактувати неоднозначно, а також практика частих змін законодавства);
- високий рівень бюрократії (необхідність отримання великої кількості дозвільних документів у різних інстанціях);
- не сприяння податкової системи розвитку підприємництва;
- митні бар'єри (велику кількість скарг серед ділових кіл зарубіжних країн викликає робота митних служб, що пов'язане переважно з нестабільністю законодавства);
- відсутність дієвої системи страхування (недостатньо розвинені механізми державного страхування іноземних інвестицій);
- недостатнє державне фінансування вітчизняних наукових закладів;
- відсутність власної системи оцінювання інвестиційного клімату країни та її окремих регіонів;
- низький рівень захисту прав потенційних інвесторів;
- ненадійність банківської системи);
- дефіцит досвідчених та кваліфікованих фахівців в управлінні проектами;
- низький рівень життя громадян та зниження їх купівельних можливостей внаслідок інфляційних процесів;
- відсутність практичного досвіду, слабка розвиненість інфраструктури венчурних інвестицій в Україні [3; 14; 16, с.9-11].

Висновки до розділу II.

Прямі іноземні інвестиції - найбільш бажана форма капіталовкладень для економік, що розвиваються, тому що вона дозволяє реалізовувати великі проекти; крім того в країну надходять нові технології, нові практики корпоративного управління, тощо.

Як висновок, можна стверджувати, що Україна залишається відносно привабливою інвестиційно - в оцінках вітчизняних та закордонних експертів зроблено наголос на високій цінності географічної, економічної та соціальної складових інвестиційного середовища. В країні гостро необхідне вдосконалення законодавства у сфері інвестиційної діяльності, підвищення прозорості фондового ринку, обмеження бюрократизму у місцевих та центральних органах влади, посилення інформаційної роботи з інвесторами.

Проаналізована структура прямих іноземних інвестицій не дає Україні повністю інтегруватися у глобальні ланцюги доданої вартості та є однією з причин низького відсотка експорту високотехнологічної продукції України серед країн світу - 7,2% промислового експорту країни. Невідповідність прямих іноземних інвестицій потребам модернізації економіки, розвитку експорту високотехнологічної продукції призводить до закріплення сировинної спеціалізації української економіки на світовому ринку

Тому в Україні потрібна розробка цілеспрямованої політики стимулювання залучення ПІІ, яка б враховувала стратегічні інтереси України щодо технологічного зростання, мотивацію іноземних інвесторів та відповідні стимули.

Розділ III Напрями підвищення міжнародної інвестиційної привабливості українських підприємств

3.1 Резерви підвищення міжнародної інвестиційної привабливості українських виробників

З кожним роком Україна стає все більш привабливим місцем для інвестицій, оскільки країна має порівняно великий ринок з більш ніж 42 мільйонами споживачів. Не тільки робоча сила, але також сировину та інші виробничі витрати, включаючи електрику і воду, дешевше в порівнянні з працівниками з розвинених країн.

Щодо підвищення інвестиційної привабливості, необхідно знайти такий механізм ухвалення економіко- політичних рішень, який забезпечив би пріоритет стратегічних інтересів суспільства перед інтересами повсякденної політики. Економічна політика має бути цілеспрямованою і спроможною до змін відповідно стану економіки. Передумова стратегічної політики – наявність постійного і незалежного економічного моніторингу, постійний розвиток наукового консультування економічної політики і надання їй законної сили. Інвестиційна привабливість формується із забезпечення і збереження макроекономічного балансу, стабільності і довіри, а також наявністю сприятливого середовища розвитку підприємництва. Держава повинна створити можливості для іноземних інвесторів почувати себе необхідними партнерами [16, с. 10].

Держава має використати узгоджені та комплексні заходи тиску і підтримки. Серед заходів тиску основним є забезпечення чесної і ефективної конкуренції, через що успіх можуть досягти тільки ті підприємства, які пропонують споживачам свій найбільш цінний продукт (кращу якість, нижчу ціну). Інші шляхи досягнення успіху (обмеження в конкуренції, нечесна конкуренція, корупція, податкове шахрайство, забруднення довкілля тощо) держава обов'язково повинна виключити.

Створення адекватної сучасним умовам нормативно-правової бази, розвиток освіти і науки, технічного та кадрового потенціалу в Україні є передумовами успішної реалізації механізму державного управління інвестиційно-інноваційними процесами.

Суттєвим аспектом для іноземних інвесторів залишається земельне питання в Україні. Один із напрямів реформування цієї сфери – відміна мораторію на землю (дозвіл її купівлі-продажу), але для уникнення неконтрольованого викупу українських земель іноземними інвесторами і розхитування національної безпеки необхідно посилити державний контроль за операціями на ринку землі, створити кадастр земель сільськогосподарського призначення тощо [28, с. 484].

З метою активізації інноваційних процесів необхідно досліджувати і розвивати діяльність інноваційних кластерних утворень (технопарків, бізнес-інкубаторів, експортоорієнтованих зон, вільних економічних зон, територій пріоритетного розвитку), інноваційну активність промислових і сільськогосподарських підприємств. Технопарки поки що не змогли зарекомендувати себе як ефективно працююча складова національної інноваційної інфраструктури. Країна має сприяти повноцінній реалізації інноваційного проекту, починаючи з науково-технічного відкриття і закінчуючи його впровадження у виробництво.

Основне джерело фінансування у сфері інноваційного розвитку – венчурне інвестування, перевагами якого є те, що підприємства, що розвиваються, можуть отримати інвестиції тоді, коли інші фінансові інститути утримуються від ризикових капіталовкладень. Однак, вітчизняний венчурний капітал не інвестується у інноваційні проекти, тому що інвестиції в інші сфери традиційної економіки мають значний рівень дохідності за відносно короткий термін інвестування за умов низького рівня ризику. Зарубіжні венчурні фонди спрямовують свої інвестиції у високоризикові сфери у своїх країнах, але вітчизняні венчурні фонди

інвестують переважно у підприємства сфер будівництва, нерухомості, торгівлі та ін. Для того, щоб створити умови для інституційного забезпечення венчурного інвестування інноваційної діяльності, країна має чітко проаналізувати сучасний його стан в Україні та вивчати досвід інших країн. Щодо вирішення проблеми активізації інноваційних процесів необхідно створити єдину державну систему інформаційно-консультаційної підтримки інноваційної діяльності, цілісну інноваційну інфраструктуру на базі наукових установ та закладів вищої освіти, підтримувати і розвивати інноваційні малі підприємства та венчурне інвестування [31 с.148-149].

Таблиця 3.1

Рекомендовані напрями формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні

1	Вдосконалення нормативно-правової бази в інвестиційній сфері;
2	Визначення пріоритетних сфер економіки для інвестування та надання;
3	Захист прав інвесторів на державному рівні;
4	Сприяння розвитку науки, науково-технічної і інноваційної діяльності;
5	Створення технопарків з новітніми технологіями;
6	Робота з міжнародними рейтинговими агентствами;
7	Проведення маркетингових досліджень в області залучення інвестицій;
8	Моніторинг світових інвестиційних потоків і аналітичних досліджень;
9	Запрошення до України фахівців світового рівня для розробки стратегій залучення інвестицій;
10	Закріплення макроекономічної стабілізації і перехід Національного Банку України до політики низьких процентних ставок;
11	Проведення структурних реформ в економіці, включаючи податкову
12	Здійснення інституціональних реформ (антикорупційної реформи, модернізація адміністративної та судової систем, реформи правоохоронних органів) та наближення інституційного середовища на внутрішньому ринку України до європейських вимог;
13	Активна участь у міжнародних інвестиційних проектах;
14	Модернізація інфраструктури

Джерело: укладено автором за даними [31, 34]

Формування ефективної стратегії підвищення інвестиційної привабливості України потребує вибору і пріоритету певної моделі з метою

вирішення завдань соціально-економічного розвитку країни. Вибір якої-небудь однієї моделі не може бути здійснений через те, що жодна з розглянутих стратегій не може бути повністю знехтувана, оскільки забезпечує збереження території та економіки країни.

Не можна відмовитися від використання поточних порівняльних переваг і продовження експорту сировини та продукції з низьким ступенем переробки, тому що цей сегмент здатний в коротко- і середньотерміновій перспективі забезпечити валютні надходження і виступає найважливішим інвестиційним ресурсом для розвитку вітчизняної економіки.

Також необхідне ефективне залучення іноземних інвестицій з метою формування перспективних порівняльних переваг економіки – технологій, кадрів, сучасних виробничих потужностей. Кожна зі стратегій має свої передумови і обмеження, певний обсяг робіт, у тому числі у напрямі вдосконалення інституційного середовища залучення інвестицій, розвитку інвестиційного потенціалу, узгодження інтересів груп господарюючих суб'єктів тощо. І це має враховуватися при розробці стратегічних рішень на рівні державної політики підвищення інвестиційної привабливості України [16, с. 12].

Відносно державного регулювання ПІІ в Україні можна сказати, що воно перебуває поки що в процесі становлення, що зумовлено тенденціями розвитку світової економіки і процесами та реформами, що відбуваються всередині країни. В умовах модернізації вітчизняної економіки постають принципово нові завдання щодо централізації й децентралізації державних функцій у сфері регулювання ПІІ, тобто про добровільну передачу частини повноважень держави як на місцевий, так і на наднаціональний рівні регулювання.

Функціями та повноваженнями держави, які підлягають децентралізації у сфері державного регулювання іноземного інвестування, є: розробка інвестиційних програм і проектів, інвестиційних стратегій

розвитку окремих сфер місцевого значення, регіонів (територій) у цілому, а також виконання тих функцій, що потребують самостійності у розв'язанні проблем між державою, органами місцевого самоврядування, регіональними представництвами органів державної влади та іноземними інвесторами. Основними повноваженнями і функціями, що підлягають передачі на наднаціональний рівень, виступають: регулювання фінансової, торговельної та екологічної сфер, повноваження, пов'язані зі вступом у світові й регіональні міжнародні організації (СОТ, СБ, МВФ, ЄС, АСЕАН) [8, с. 17].

Ознакою великого потенціалу країни є щорічне зростання числа туристів, які, за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, в 2018 році досягли 14,2 мільйона чоловік[19]

Для залучення інвесторів Україна пропонує безліч законодавчих переваг, наприклад, зелений тариф, внутрішню переробку, пільги для ІТ-фахівців і т. Д Українська економіка поступово лібералізується і в даний час пропонує один з найпривабливіших економічних кулетів для інвестицій.

Галузі, які продемонстрували найбільше зростання за останні роки і тому становлять найбільший інтерес для інвесторів, включають ІТ-індустрію, сільське господарство, автомобільну промисловість, обробну промисловість і сектор поновлюваних джерел енергії. Тому варто уважніше вивчити кожен галузь і зрозуміти, чому в неї доцільно інвестувати.

Основні об'єкти для інвестицій:

- сільське господарство, зокрема, промислова обробка та інфраструктура, пов'язана з сільським господарством (порти, елеватори, обладнання), продовжуватимуть розвиватися. Сільське господарство зберігатиме привабливість для світових інвесторів, які прагнуть розширити свій бізнес та вирішити питання продовольчої безпеки;

- IT-сектор зберігатиме потенціал. 2019 рік став визначним для сфери IT в Україні — були залучені інвестиції на суму понад півмільярда доларів США від венчурних компаній. Цей сектор має вигідні умови з позиції державного регулювання, молоду робочу силу та сприятливе географічне положення (у порівнянні з Азією). Тенденцією другої половини 2021 року залишатиметься створення можливостей для придбання малих та середніх українських компаній;
- логістика та будівництво об'єктів логістичної інфраструктури також є привабливими об'єктами для придбання, особливо для поставки товарів роздрібною торгівлі. Пандемія створила ситуацію, коли люди були обмежені в можливості здійснення роздрібних покупок. З постійним зростанням розвитку інтернету та знань про споживача, за моїми прогнозами, цей сектор продовжуватиме розвиватися та буде цікавий як об'єкт для придбання;
- фармацевтична галузь також представлятиме інтерес для інвесторів. Зважаючи на спроби реформувати українську систему охорони здоров'я та очікувані бажання США розширити ланцюг поставок фармацевтичних товарів, українські фармацевтичні компанії будуть об'єктом для придбання світовими компаніями;
- інвестиції в інфраструктуру триватимуть. Очікується, що українські компанії, які займаються будівництвом та наданням супутніх послуг, стануть потенційними об'єктами придбання;
- виробництво деталей для малого та середнього обладнання. Постачання автозапчастин вже є тією галуззю, що активно розвивається в Західній Україні. Очікується тенденція продовження зростання малого та середнього українського бізнесу. [2,8,12].

3.2 Застосування сценарного підходу для оцінки ефективності запропонованих заходів.

Прогнози відновлення економіки України як на 2021 рік, так і на подальшу перспективу, в основному все ще знаходяться під впливом невизначеності щодо майбутнього розвитку та строків подолання пандемії COVID-19 як у світі, так і всередині країни. Експерти не помилились щодо виникнення другої хвилі у II півріччі 2020 року. Поява нових штамів вірусу, який еволюціонує, та з наслідками коронакризи, що триває вже більше року, ускладнює процес прогнозування та формує своєрідну невпевненість у майбутньому перебігу подій, саме на короткострокову перспективу. [10].

Ризик інвестування в будь-яку країну - це, по суті, рівень невизначеності у прогнозуванні рентабельності інвестицій, і він включає політичну, економічну та соціальну складову.

Говорячи про перспективи підвищення інвестиційної привабливості України слід досить обережно ставитись до оцінок економічного розвитку на 2021-2022 роки, а на подальшу перспективу переважно доцільно ставити стійкий тренд.

Для оцінки майбутнього інвестиційної привабливості підприємств є доцільним використання сценарного підходу. За сценарним методом підходу слід розглядати три основні версії майбутнього розвитку привабливості національних підприємств для іноземних інвесторів, а саме : оптимістичний, песимістичний та інертний.

В цілому у 2022-2024 роках передбачається розвиток економіки за траєкторією прискорення економічного зростання. За базовим або ж інертним сценарієм, прогнозується зростання ВВП на рівні 3,8 відсотка у 2022 році, на 4,7 відсотка у 2023 році та на 5 відсотків у 2024 році. Бюджетне стимулювання, запроваджене для підтримки населення та бізнесу, зберігатиме високі позиції, що має своє відображення у розмірі дефіциту

бюджету, який порівняно з 2020 роком поступово зменшуватиметься, але буде вищим за попередні оцінки . [10].

За інертним сценарієм розвитку вплив вірогідних наступних хвиль пандемії на суспільство та економіку матиме менші масштаби, ніж від першої хвилі, зважаючи на процеси адаптації економіки та суспільства до сучасної реальності але все ж для відновлення втраченого потенціалу під час пандемії COVID-19 Україні необхідно від 2-х до 3-х років.

Водночас, прогнозуються альтернативні сценарії розвитку для України , оптимістичний та песимістичний сценарій розвитку(Таблиця 3.2.)

Таблиця 3.2.

Перспективи підвищення рівня інвестиційної привабливості України на 2022-2025 рр. з огляду сценарного підходу

Сценарії розвитку	Динаміка індексу інвестиційної привабливості, +/-	Динаміка ВВП, +/-	Приплив іноземних інвестицій, +/-	Напрямок регуляцій щодо іноземного бізнесу, збільшення/ зменшення
Оптимістичний	+	+	+	-
Інертний	-	+/-	-	-
Песимістичний	-	-	-	+

Джерело: укладено автором на основі [10]

Песимістичний сценарій розвитку передбачає поширення та мутацію вірусу, який вимагатиме нових видів вакцин та часу на їх розробку й апробацію, що посилюватиме склад вірусу та його характер, а боротьба з ним виявиться складнішою і тривалішою.

Як наслідок, упродовж прогнозного періоду передбачається ускладнення постпандемічного відновлення економік. Невтішні епідемічні події та гальмування економічного розвитку знижуватимуть можливість влади запобігати стресам на фінансовому ринку з урахуванням підвищеної фінансової вразливості через погіршення ліквідності економічних агентів. Все це відтермінує вихід економік світу та вітчизняної економіки та

покращення інвестиційного клімату країни на траєкторію стійкого зростання. [25].

Якщо спиратись на поточний 2021 рік для прогнозування майбутнього інвестиційного клімату в Україні, слід зазначити, що у лютому президент Володимир Зеленський підписав закон про держпідтримку інвестпроектів зі значними інвестиціями для покращення інвестклімату в Україні. [7].

Закон гарантує надання держпідтримки українським та іноземним інвесторам із загальною сумою інвестицій від 20 млн євро, які створюють не менше 80 робочих місць із середньою зарплатою на 15% більше, ніж у регіоні, де така інвестиція буде здійснена.

Ці інвестори отримають пряму угоду з урядом. При цьому загальний обсяг держпідтримки не має перевищувати 30% від суми інвестицій у проєкт. Строк реалізації інвестпроекту зі значними інвестиціями не перевищує 5 років. [10].

Щоби цей закон запрацював, уряд створив Офіс із залучення та підтримки інвестицій (UkraineInvest), який займатиметься супроводом проєктів і допомагатиме інвесторам від старту проєкту протягом усього часу його реалізації.

У держбюджеті-2021 на функціонування UkraineInvest було передбачено 33 млн грн. Серед його основних функцій - здійснення заходів щодо залучення потенційних заявників для реалізації інвестиційних проєктів, надання інвесторам інформаційно-консультаційної допомоги, взаємодія з органами державної та місцевої влади [12].

Припливу інвестиційнаступного року мають сприяти реформи судової та правоохоронної системи, демонополізація економіки й боротьба з "тінню", проведення прозорої приватизації та вдосконалення корупційного управління в держсекторі, розвиток інфраструктури та продовження співпраці з МВФ.

Фундаментом для сприятливого інвестклімату та припливу інвестицій є макроекономічна і фінансова стабільність, у забезпеченні якої головну роль відіграє уряд і НБУ. [15].

В прогнозному періоді мірою адаптації до нових умов господарювання та нових патернів відбуватимуться також процеси поступової зміни структури бюджету у частині зниження частки першочергових витрат на боротьбу з наслідками пандемії COVID-19 (поточних видатків) на користь витрат, що йдуть на забезпечення розвитку та стресостійкості економіки (капітальних видатків). Серед урядових планів – впровадження Національної інвестиційної стратегії строком на п'ять років, що міститиме чіткі і вимірювані ключові показники ефективності та систему відбору найбільш важливих і вдалих інвестиційних проєктів. Також, зважаючи на той факт, що у 2020 році державні кошти стали єдиним джерелом, що забезпечило позитивний внесок у зростання інвестицій, очікується, що в середньостроковій перспективі держава продовжуватиме зберігати сформовані тенденції, утримуючи вагомі позиції у структурі інвестицій за джерелами їх формування. Підтвердженням цього є заплановані заходи з реалізації масштабних проєктів «Велике будівництво», що було започатковано у 2020 році та направлено на розбудову інфраструктури України. Так, у 2020 році до основних інфраструктурних об'єктів проєктів відносились дороги та школи, дитячі садки, центри екстреної медичної допомоги та стадіони. У майбутньому цей перелік заплановано суттєво розширити і додати до нього житлове будівництво, залізничний транспорт, авіаційний транспорт (планується побудувати 16 нових аеропортів та сформувати державний парк літаків), а також розпочати проєкти «Велика реставрація», в рамках якого до 2024 року заплановано реставрувати 150 історичних та культурних об'єктів [15].

Разом з забезпеченням дотримання формальних критеріїв (макроекономічна стабільність, некритичний рівень інфляції, помірне

податкове навантаження, тощо) все це сприятиме зростанню обсягів залученого іноземного капіталу в економіку. Відтак, впродовж прогнозного періоду очікується стійке помірне нарощення обсягів іноземних інвестицій - у 2022-2024 роках на рівні 4,25 млрд доларів США в середньому щорічно, що обумовлюватиме поступове підвищення ролі іноземного капіталу серед інших джерел фінансування інвестицій [15].

Поряд з іноземним капіталом надалі вагоміше значення відіграватимуть позичкові кошти в умовах подальшого розвитку та вдосконалення функціонування фінансових ринків. Загалом, фінансовий сектор, який в Україні найбільш успішно, порівняно із іншими секторами, пережив негативний шок впливу пандемії COVID-19, отримає новий поштовх для розвитку як внаслідок зростання попиту на їх послуги з боку бізнесу, так і через появу нових продуктів на ринку, створених під час та після пандемії COVID-19.

Отже, в цілому у середньостроковій перспективі прогнозується позитивна динаміка розвитку інвестиційної сфери.

За будь яким сценарієм розвитку подій у сфері інвестиційного та інноваційного розвитку інвестиційна політика має бути спрямована на активне надолуження понесених втрат у «карантинний» період: створення сприятливого інвестиційного клімату та стимулювання припливу капітальних вкладень у виробництво конкурентоспроможної продукції, інвестиційне забезпечення структурної перебудови економіки. Має відбуватись подальше прийняття та імплементація всіх необхідних законодавчих змін з метою забезпечення сприятливого правового поля на ринках капіталу у відповідності до європейських норм, у т.ч. у напрямку захисту прав інвесторів та забезпечення отримання ринком фінансових послуг України статусу внутрішнього ринку Європейського Союзу. Також зростанню інвестиційної активності має сприяти розвиток індустріальних парків, як інвестиційних майданчиків з усією необхідною інженерно-

технічною та транспортною інфраструктурою, поширення практики застосування механізмів спільного інвестування.

Разом з тим, зовнішні шоки, непослідовна внутрішня політика, постійні непослідовні внутрішні трансформаційні процеси, які в умовах відсутності державної системи стратегічного планування є важко передбачуваними на період понад рік, є причиною значних економічних коливань і, відповідно, відхилення прогнозу від факту.

Висновки до розділу III.

Враховуючи вищесказане, можна говорити про так звану комплексну стратегію підвищення інвестиційної привабливості України, що включає низку елементів у контексті підтримки і розвитку як поточних порівняльних переваг економічної системи, так і перспективних, що відповідають тенденціям розвитку глобальної економіки та забезпечують гарантування засад економічної безпеки України.

Вважаємо, що формування в Україні привабливого для іноземних інвесторів середовища, насамперед, треба починати з активних дій держави, спрямованих на зміну політичного, економічного та правового поля в країні, що стимулюватиме приріст іноземного капіталу, забезпечить максимально вигідну для України їхню міжсферову алокацію відповідно до вимог обраної стратегії розвитку вітчизняної економіки та дозволить підвищити конкурентні позиції національної економіки на міжнародному ринку. Перспективами подальших розвідок у даному напрямі є дослідження зарубіжного досвіду регулювання інвестиційної діяльності та з залучення іноземних інвестицій в національну економіку.

Висновки

Проведене дослідження інвестиційних процесів в економіці України надало можливість відзначити, що прямі іноземні інвестиції є визначальним фактором, який впливає на темпи економічного зростання та розвиток країни в цілому, адже виступає передумовою розширення міжнародного співробітництва та створення соціального ефекту у вигляді зростання доходів.

За допомогою збільшення обсягу залучених прямих іноземних інвестицій відбувається розвиток підприємств, організацій, що призводить до ефективнішого розвитку економіки, введення виробництвом у дію новітніх технологій, збільшення якості виготовленої продукції, яка може продаватися не лише у межах нашої області, країни, а й виходити на світовий ринок.

У ході проведення дослідження даної тематики було визначено ряд умов, за допомогою яких можна вирішити проблеми недостатнього обсягу залученого прямого іноземного капіталу.

Щоб сприяти ефективному розвитку української економіки, необхідно залучити якомога більше іноземного капіталу, що, зокрема, дасть можливість збільшити кількість робочих місць і стимулювати зростання обсягів виробництва.

Тому для поліпшення інвестиційного клімату в Україні та активізації процесів іноземного інвестування необхідне впровадження наступних практик:

- реформувати податкову систему: необхідно створити систему, яка б гарантувала достатні надходження до бюджетів усіх рівнів та створила б сприятливі умови для подальшої інтеграції України у світову економіку; стабілізувати банківську систему шляхом проведення цілого ряду різних заходів, таких як: створення

ефективної та прозорої нормативно-правової бази для інвестиційної діяльності в країні; розробка ефективної та гнучкої політики НБУ, яка гарантує належний контроль над діяльністю банків та мінімізує втручання інших організацій в цю діяльність;

- забезпечити поліпшення роботи страхових компаній: необхідно створити національну страхову компанію, яка б займалася страхуванням ризиків не тільки вітчизняних, а й іноземних інвесторів;
- досягти національної злагоди між політичними партіями та різними соціальними групами за розв'язання національних проблем виходу України з економічної кризи та політичної нестабільності;
- розробити спеціальну програму розвитку вільних економічних зон на території України, переважно в вигляді вільних митних зон експортної продукції;
- розробити інститути, які брали б участі в мобілізації інвестиційних ресурсів для конкретних ефективних інвестиційних проєктів і програм в найбільш пріоритетних секторах національної економіки.

Таким чином, держава повинна визначити пріоритетні галузі економіки. У сучасній Україні перелік цих галузей, схоже, включає сферу високих технологій, аграрний сектор, машинобудівну галузь, ІТ індустрію, енергетику та нафтогазову промисловість. Розробка та ефективна реалізація прозорої стратегії залучення іноземних інвестицій у цих сферах сприятиме подальшому відновленню в інших секторах.

На закінчення варто підкреслити, що впровадження вищезазначених способів підвищення рівня інвестиційної привабливості України призведе до припливу іноземних інвестицій і, як наслідок, сприятиме успішному розвитку національної економіки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Булатова О.В., Марена Т.В. Зрушення регіональної структури світового фінансового ринку. Економічний вісник НТУУ «КПІ», 2019. Вип. 16. С. 67-78.
2. Бурлака Н.І. Розвиток інвестиційної діяльності підприємств України. 2019. № 8. С. 37-44.
3. Василиця О. Б. Іноземне інвестування: загрози економічній безпеці України. Економіко-правовий часопис. 2016. Вип. 1. С. 12-22.
4. Дупай Р. М. Оцінка ролі іноземних інвестицій в процесі структурної модернізації економіки України. Вісник Донецького національного університету. 2013. Серія: Економіка і право. Вип. 1. С. 46–49.
5. Заха Д. Ціна відкритості: який вплив прямих іноземних інвестицій на економіку України. Економіка. Серпень, 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://voxukraine.org/uk/tsina-vidkritosti-yakij-vpliv-pryamih-inozemnih-investitsij-na-ekonomiku-ukrayini/> (дата звернення 01.05.2020).
6. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій» від 31 травня 2016 року No 1390-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/1390-19 (дата звернення 30.05.2021).
7. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення бар'єрів для залучення іноземних інвестицій» від 23 травня 2017 року No 2058-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2058\\$19](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2058$19) (дата звернення 05.07.2021).

8. Іващенко А. І. Фактори підвищення темпів зростання інвестиційної активності в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2013. №24. С. 11–20.
9. Індекс інвестиційної привабливості України впав вперше за кілька років. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2805261-doingbusiness-sorobiti-sob-naresti-obignati-bilorus.html> (дата звернення: 01.10.2020)
10. Консенсус-прогноз Мінекономрозвитку України. Вплив COVID-19 на економіку і суспільство країни: підсумки 2020 року та виклики і загрози постпандемічного розвитку. Вип. 53. (дата звернення 01.04.2021).
11. Лендел О. М. Іноземні інвестиції як фактор розвитку економіки держави. Ефективна економіка, 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5156> (дата звернення 07.07.2021).
12. Маркевич К. Хто і як інвестує в Україну. Центр Розумкова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://razumkov.org.ua/statti/khto-i-iak-investuie-v-ukrainu> (дата звернення 08.07.2021).
13. Маслак О. Підходи до оцінки інвестиційної привабливості регіону / Współpraca Europejska. - Європейське співробітництво. - 2019. - N 6 (13). - Вип. 6 (13).
14. Михайленко О. Г. , Красникова Н. А. Вплив іноземних інвестицій на розвиток економіки України в умовах глобалізації. Електронний журнал «Ефективна економіка». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8046>. (дата звернення: 30.07.2020).

15. Національний Банк України. Офіційне інтернет-представництво. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=29318281>.
16. Оболенський О. Ю. Перспективи залучення прямих іноземних інвестицій у національну економіку. Економіка і регіон. 2014. Вип. 3 (46). С. 8-14.
17. Онищенко С.В. Фінансова глобалізація як чинник впливу на бюджетну безпеку держави. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Вип. 12, част.2, 2017. С. 50-55.
18. Онопрієнко О. Д. Проблеми та шляхи формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні в сучасних умовах. Стратегія розвитку України. 2015. С. 62–66.
19. Офіційний сайт Державного комітета статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 04.05.2021).
20. Офіційний сайт Світового банку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://data.worldbank.org/indicator> (дата звернення: 08.07.2021).
21. Офіційний веб-сайт Європейської Бізнес Асоціації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eba.com.ua/en/press_and_media/press_room/indices/investment_attractiveness_index
22. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://minfin.gov.ua>.
23. Петрова О. О. Особливості інтеграції України у міжнародний ринок капіталу Міжнародний науково-практичний журнал "Фінансовий простір" Вип. 3(39). 2020.

24. Примостка Л.О., Чуб О.О. Фінансова глобалізація: сутність, форми прояву, наслідки. Фінанси, облік і аудит, 2011. Вип 18. С. 172-183.
25. Романчук З. Проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України та шляхи їх вирішення. Вісник Львівського університету. Львів: ЛНУ ім. І.Франка. 2010. Серія економічна. Вип. 43. С. 162–167.
26. Рейтинг країн. Doing Business. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http:// https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2805261-rejting-doing-business-so-robitorisob-naresti-obignati-bilorus.html](http://https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2805261-rejting-doing-business-so-robitorisob-naresti-obignati-bilorus.html) (дата звернення 04.10.2021)
27. Рейтинг країн світу за рівнем прямих іноземних інвестицій. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://gtmarket.ru/ratings/foreign-direct-investment-index> (дата звернення: 01.10.2020).
28. Свистун Л.А., Мороховець І.О Перспективи іноземного інвестування в економіку України у контексті загроз її економічній безпеці / Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип. 18. – С. 483–489.
29. Стукан І.Ю. Фінансова глобалізація: сутність, етапи та наслідки. Європейські перспективи, 2015. № 1. С. 18-24
30. Теліпко М. Методичні підходи до оцінки міжнародної інвестиційної привабливості національного бізнесу //Modern Relations hips in the World Economy : зб. наук. ст. студ./ відп. ред. Г.В. Дугінець – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. – 242 с.
31. Ткаченко Ю. В. Стратегія формування інвестиційної привабливості національної економіки в умовах глобалізації. Інвестиції: практика та досвід. 2014. С. 147–153.
32. Угода «Про заохочення та захист інвестицій між Україною та фондом міжнародного розвитку ОПЕК» від 5 грудня 2017 року № 2220-VIII.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/893_001\\$17](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/893_001$17) (дата звернення 05.07.2021).

33. Харчук С.А. Стан інвестиційної діяльності підприємств України в умовах економічної нестабільності. Журнал «Економіка та держава». 2020. Вип. 1. С. 66- 72.
34. Чорна О. М. Концепція механізму державного управління інвестиційно-інноваційними процесами в Україні. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. 2012. Вип. 1. С. 64–67.
35. Чуницька І. І. Інвестиційний клімат України: сутність, проблеми та шляхи їх вирішення. Приазовський економічний вісник. 2019. Вип. 3(14). С. 111-117.